

GRIEPVACCINATIE WINTER 2008-2009 BIJ PERSONEEL VAN ZIEKENHUIZEN EN RUSTHUIZEN IN VLAANDEREN

Wel een vooruitgang, geen hogere vaccinatiegraad

De acties van het Vlaams Griepplatform zijn bekender geworden, de gratis griepvaccinatie loopt uitstekend en de registratie is duidelijk toegenomen, maar het beoogde eindresultaat - een hogere vaccinatiegraad bij personeel in gezondheidsinstellingen – is er nog niet. Daarvoor zijn specifieke materialen en ondersteuning bij de campagne nodig. Ook de discussie hierover bij het personeel moet aangewakkerd worden.

Sinds 2006 voeren de Vlaamse Logo's samen met de partners uit het Vlaamse Griepplatform campagne om griepvaccinatie bij het personeel in gezondheidsinstellingen te bevorderen. Naast de klassieke sensibilisatiematerialen zoals de publiksaffiches en folders zijn er ook specifieke materialen voor gezondheidspersoneel: een educatieve presentatie, artikel voor het personeelsblad en Stappenplan om de griepvaccinatiegraad bij personeel in gezondheidsinstellingen te verhogen. Een planmatige en onderbouwde aanpak is nodig.

In de zomer van 2007 organiseerde de Ondersteuningscel logo's (OCL), de toenmalige coördinator van het Vlaams Griepplatform, een representatieve telefonenquête bij ROB's, RVT's en ziekenhuizen in Vlaanderen over het griepvaccinatieseizoen 2006-2007. Dit jaar deed het onderzoeksbureau GfK-Significant deze enquête nog eens over. Dit keer in opdracht van het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie en Ziektepreventie (VIGeZ), dat de taken van OCL overnam.

Op 1 januari 2009 waren bij het Vlaamse Agentschap Zorg en Gezondheid 748 erkende ROB's en RVT's in Vlaanderen. Daarvan werden er 267 bevroegd. 86 erkende ziekenhuizen werden opgebeld en 60 ziekenhuizen antwoordden. De betrouwbaarheidsindex van de resultaten op Vlaams niveau is 95%, met een betrouwbaarheidsinterval van 4.23%.

Hoe wordt griepvaccinatie aangeboden?

Zelfs zonder enige verplichting of financiële steun van de overheid boden in 2008 zo goed als alle voorzieningen - zeker de ziekenhuizen – hun personeel gratis griepvaccinatie aan. Dat is meer dan twee jaar geleden (95%). Directies doen dit vooral om de griepinfectie bij de residenten te beheersen, en in mindere mate voor het ziekteverzuim bij het personeel.

Bijna alle voorzieningen doen moeite om hun personeel aan te zetten zich te laten vaccineren. Meestal wordt het personeel één keer ingelicht. De helft van de instellingen beperkt zich dit tot een mededeling 'aan de valven'. Een kwart stuurt het personeel een brief, een vijfde spreekt het personeel persoonlijk aan. Dat gebeurt meer in ziekenhuizen. Ziekenhuizen maken ook gebruik van andere communicatiemiddelen zoals, intranet, e-mail en het personeelsblad.

Gemiddeld worden 1.9 methoden gebruikt om het personeel te motiveren om zich te laten vaccineren. De campagne en de materialen van het Vlaams Griepplatform zijn beter gekend dan in 2006 (75% tegen 64%), en meer dan de helft van de voorzieningen gebruikt deze materialen. Vooral de publiksaffiches en folders. Van de specifieke materialen voor gezondheidspersoneel zoals het Stappenplan, educatieaanbod en artikel in het personeelsblad werd veel minder werd gebruikgemaakt.

De interne of externe arbeidsgeneeskundige dienst blijft het meest gebruikte kanaal om influenzavaccinatie aan te bieden. In de RVT/ROB doet een coördinerend en raadgevend geneesheer dit, in mindere mate de huisarts van het personeelslid of een andere huisarts die in de instelling komt. In de ziekenhuizen neemt de geneesheer-hygiënist van de instelling deze taak soms over.

Groepsvaccinatie (47%) is het populairst, zowel in rust (50%)- als ziekenhuizen (22%). Ziekenhuizen gebruiken significant meer andere methoden (bv. via spoedgevallen, op elke dienst) dan rusthuizen.

Opvallend is het lage aanbod tijdens elke shift (10% ziekenhuis en 7% rusthuis), terwijl een meerderheid van het personeel in een ploegensysteem werkt. Sommige personeelsleden hebben dus geen aanbod tijdens hun normale werkuren.

Hoe staat het met de vaccinatiegraad?

De registratie van de griepvaccinatie verloopt veel beter dan twee jaar geleden. Toen hield 84% van de ziekenhuizen en 69% van de rusthuizen hun vaccinatiegegevens bij. Nu registreert 91% van de instellingen vaccinaties. Ziekenhuizen doen dit wat meer (95%) dan ROB/RVT's (90%). De betrouwbaarheid van vaccinatiegraadgegevens is daardoor groter. De gemiddelde griepvaccinatiegraad in 2008 (36%) verschilt nauwelijks van die in 2006 (37%). In de ROB's/RVT's bereikt die 40%, in de ziekenhuizen 34%. De helft van de verpleegkundigen in rusthuizen laat zich vaccineren. De verpleegkundigen in ziekenhuizen en andere beroeps categorieën, zoals zorgkundigen, administratief en logistiek personeel doen het wat minder.

Heeft de campagne invloed op de vaccinatiegraad?

De vaccinatiegraad in rusthuizen die het materiaal van het Vlaams Griepplatform gebruikten, was significant hoger dan deze die dat niet deden (43% bij gebruik en 29% bij niet gebruik). Dat kan wijzen op hun doeltreffendheid. In de ziekenhuizen konden we deze trend echter niet vaststellen.

Het feit dat de vaccinatiegraad niet stijgt na twee jaar intensief campagne voeren kan betekenen dat de aangereikte methodieken niet effectief werden gebruikt. Wij denken dat een tijdige, gevarieerde en planmatige aanpak - wat betreft de vaccinatiecampagne en het gebruik van methodieken die inwerken op de gekende drempels voor griepvaccinatie bij personeel - nodig is. In de literatuur worden drempels zoals gebrek aan kennis en misvattingen bij gezondheidspersoneel over griep en griepvaccinatie naar voor geschoven.

Uit bovenstaande analyse blijkt dat de planmatige aanpak het gebruik van gevarieerde methodieken die op de genoemde determinanten werken maar met mondjesmaat ingang vonden. Het feit dat eind mei de meerderheid van de voorzieningen nog niet met de planning van de griepvaccinatiecampagne van dit jaar startte, wijst erop dat dit jaar niet veel anders zal verlopen. Misschien kan de media-aandacht, die influenza kreeg, door de Mexicaanse griep pandemie, de inspanningen van de voorzieningen aanzwengelen en de motivatie van het personeel positief beïnvloeden.

Wat moet er nog gebeuren?

Het Vlaams Griepplatform zou nog meer specifieke materialen zoals folders en affiches voor personeel moeten ontwikkelen, die duidelijk uitleggen waarom griepvaccinatie voor deze doelgroep belangrijk is. De discussie bij personeel over griepvaccinatie moeten we proberen aan te zwengelen, waardoor de sociale betrokkenheid verhoogt. Verder verdienen de gezondheidsvoorzieningen meer en betere ondersteuning bij het voeren van hun griepvaccinatiecampagne, zodat de effectiviteit en efficiëntie ervan verhoogt. Dat vraagt een

grotere inzet van middelen en mensen. Die zijn te verantwoorden door de bewezen daling van de griepsterfte en de sterk verminderde ziektelast door vaccinatie van gezondheidspersoneel voor influenza bij de mensen die in gezondheidsvoorzieningen verblijven.